

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 85. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 15-го квітня 1941.

No. 85. Jersey City, N. J., Tuesday, April 15, 1941.

VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПІД ЗАГРОЗОЮ ВІЙНИ СВЯТКОВАНО ВЕЛИКОДНІ СВЯТА

ВАШИНГТОН. — Величезна більшість американської суспільності відсвяткувала минулої неділі Великодні Свята. Настрий свят був скаламучений вістками про війну, яка, як це кожний собі усвідомлює, присувається чимраз ближче до американських берегів. У проповідях переважала тема про війну і про бажання світу жити в мирі. Та позатим всі люди по старому звичаю вистроювалися у святкові одяги і парадували по місті. В Нью Йорку, на Пятій авеню, недалеко катедр св. Патрика, зібралось було на хідниках до 300,000 людей. Не рідко можна було побачити людей у військових одностроях.

АМЕРИКА БУДЕ ПРОСИТИ ІРЛАНДІЮ ПРО БАЗИ.

ВАШИНГТОН. — В офіційних колах говорять, що американський уряд правдоподібно буде просити Ірландію, щоб та відступила Англії для морських операцій свої бази. Бо внаслідок віддалення англійських баз британські субмарини не можуть виїздити далеко на море, до боротьби з німецькими кораблями. Взамену за бази американський уряд дасть Ірландії всяку поміч у військових матеріалах. До Америки саме прибув представник Ірландії з проханням до американського уряду, щоб той поміг Ірландії узброїтись.

ЮГОСЛАВСЬКИЙ ПОСОЛ ЗАПЕРЕЧУЄ.

ВАШИНГТОН. — Югославський посол у Вашингтоні, Фотіч, опублікував листа, в якому говорить, що Югославія пішла до війни з німцями не внаслідок намови американських представників, зокрема полковника Донована, що тоді з рамени уряду об'їздив по Європі. Югославія була змушена до того німцями. Зрозуміло, говорив Фотіч, Югославія мала і далі має великі надії на поміч Америки. Ці надії, говорив він, мають всі європейські краї, ставлячі опір державам „осі“.

ЗНОВ ТАВРУЮТЬ СТРАЙК „ЧЕРВОНИМ“.

ДІТРОЙТ. — Організатор автомобільної юнії А. Ф. П. Джан Мурфі, натаврував недавній страйк у фабриці Форда, як роботу комуністів. Той страйк закінчився невдачею для страйкарів, бо позбавив робітників по \$900,000 денно, говорив він. Взамену за це не дав їм нічого. Та комуністичним лідерам, говорив Мурфі, не ходило про добро робітників, тільки про свої підіривні завдання. 99 відсотків робітництва, говорив він далі, є патріотичні і шануючі закони. Це вони вплинули на замирення страйку. Також це патріотичне робітництво, казав Мурфі, відсунулось від автомобільної юнії належачої до К. П. О. і в надходячих юнійних виборах певно приєднається до юнії А.Ф.П.

ПРОВІЗОРІЧНІ НОСИТЕЛІ ЛІТАКІВ.

ВАШИНГТОН. — Інженіри американської флотії перевели успішний експеримент над тим, щоб звичайний торговельний корабель приміняти до ношення на собі військових літаків, для військової служби. На покладі звичайного корабля поусувано різні перешкоди і вставлено певні апарати так, що літак може знятись з покладу й описати знов на нього о-сісти. В військових технічних колах є тепер того переконання, що цей експеримент допоможе Англії набувати багато таких носителів літаків і вони разом з кораблями зможуть летіти на широке море та поборювати чужі кораблі і субмарини.

АМЕРИКАНСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО ОЩІЛЛО.

ВАШИНГТОН. — До столиці прийшла вістка, що американське посольство в Білгороді не зазнало в руках жадних жертв. Всі цілі і здорові. Також не зазнали ушкодження бюра посольства. Зате цілковито зруйновано бомбами приватний дім американського посла Лейна. Вістки також говорять, що вулиці Білгороду завалені трупами людей.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО БОМБ.

НЬЮ ЙОРК. — Заряд Нью Йорку побудував спеціальне авто, побудоване з грубої сталі, на яким будуть вивозити за місто часові, неексплодовані бомби. Бо такі саме бомби кидають на міста ворожі літаки, щоб у той спосіб залякати людей від того місця, де лежить невибухла бомба. Спеціально побудоване авто матиме автоматичні підйоми, якими вложити на себе невибухлу бомбу і опісля вивезе її за місто. Колиб по дорозі вибухла, то нікому не зробить шкоди. Якраз такий експеримент випробовували недавно міські влади, в приватності посаджених на Лі Гвардії. Експеримент вповні вдався.

ВАЛАС ТАВРУЄ СТРАЙКАРІВ І САБОТАЖНИКІВ.

ВІНСТОН-СЕЙЛЕМ (Корт Кароліна). — В прилюдній промові минулої неділі заступник президента, Генрі Валас, сказав, що гнів нації спаде на тих робітників, що саботажують кампанію зброєння та без причини виходять на страйк. Валас також говорив, що Гітлер цю війну програє.

ВПЛИВИ СОВЕТСЬКО-ЯПОНСЬКОГО МИРОВОГО ПАКТУ НА АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИКУ

Вістка про советсько-японський пакт глибоко вразила вашингтонські політичні чинники. Вона прийшла до Вашингтону в неділю вранці. І хоч секретар стейту, Корделл Голл, підсекретар Соммер Велес й інші відразу удались на короткі наради, вони опісля по пресовій конференції не зрости в тій справі жадної заяви. Та в добре поінформованих колах є такого переконання, що советсько-японський пакт матиме вплив у першу чергу на відношення Америки до Советів, а не Америки до Японії. Відношення американсько-советські майже певно поспується.

Щоб поправити відношення з Советами, від багатьох місяців відбувались розмови між советським амбасадором у Вашингтоні, Уманським і підсекретарем стейту Соммером Велесом, внаслідок яких Америка зняла моральне ембарго на Совети, а навіть робила Советам різні полегші в експорті різних продуктів. Тепер аські продукти, зокрема ті, що мають якийсь воєнний характер, будуть здержані. Загалом, відношення загострились. Бо хоч дехто старається виправдати цей пакт і в той спосіб далі задержати в Америці добру опінію про Совети, то проте холодний факт говорить, що тим договором Совети ближче присунулись до держав „осі“, а далі відсунулись від альянсів.

Деякі політичні знавці кажуть, що той договір Совети підписали під натиском німців, які погрожували наїздом на Україну. Інші кажуть, що цим договором Совети щерз дали доказ, що їхнім завданням є захопити якнайбільше число держав до війни, без огляду по котрім боці.

ВІДГОМІН У КОНГРЕСІ

Советсько-японський договір перелякав також конгрес, який тепер став ще смирніший, ніж був передтим. Настрої в конгресі тепер такі, що він буде пильно слухати президента і ухвалити те, чого президент хоче. Бо ситуація справді починає бути затемнена і небезпечно виступати проти домагань президента. Вслід за тим конгрес не проявляє майже жадної опозиції до домагань президента, щоб конфіскувати в американських портах всі чужинські кораблі; навіть ослабла опозиція відносно зарядження президента, що Червоне море стало приступним для американських кораблів.

ДАНСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО СТОІТЬ ПРИ СВОІМ

Хоч данський уряд у Копенгагені знаходиться нині під мілітарною окупацією німців, натаврував данського посла в Вашингтоні, де Кавфмана, за віддачу Гренландії під мілітарну охорону Америки, а навіть заважав того посла до дому, то проте де Кавфман відмовився вертати до дому, сказав, що данський уряд у ріднім краю робить це під натиском німців. Де Кавфман далі стоїть при своїй умові з Америкою. Його піддержали всі інші урядники посольства а також данські конзуляти в Америці.

НІМЦІ ПРОБУЮТЬ, АЛЕ НЕ В СИЛІ ПРОБИТИ ГРЕЦЬКО-БРИТІЙСЬКУ ОБОРОННУ ЛІНІЮ

Вправді німецькі воєнні звідомлення не згадують ні словом, що діється на грецькому фронті, але з того, що подають швайцарські джерела, виходить, що вони вже пробували кількома наворотами пробити на крилах грецьку оборонну лінію, сягаючу від Егейського моря до Альбанії, але це їм не вдається. На тій лінії, як відомо, знаходяться теж і британські сили. І то ті найкращі, що славились своїм „бліцкригом“ в Африці. Американські воєнні кореспонденти кажуть про греків, що вони дійсно борються як льви і так є, як вони заповідали, що німці зможуть посуватись вперед хіба тільки по їх трупах. Та виглядає, що до властивої боротьби між німцями і греко-бритійськими силами прийде доперва тоді, коли німці відстануть свої сили. Підчас греко-югославської кампанії вони вже понесли великі втрати. Особливо дається їм в знаки британська Королівська Летунська Сила, яка нападає на їхні задні і винищує їх повзи.

В АФРИЦІ БРИТІЙЦІ ЗАЛИШИЛИ БАРДІЮ

Злучені німецько-італійські механізовані сили заняли пристань Бардію, якої британці не боролися. Таким чином ось ті відділи вже недалеко єгипетської границі. Властиві бої ведуться далі біля Тобрук і там вирішиться, чи німці вдержать свої позиції й зможуть посуватись далі. Назагал панує таке переконання, що німецько-італійські сили не можуть бути великі, а вже цілком певно не є вони такі, якими були ті італійські сили, що були дійшли до Сіді Барані, звідки британці зачали протинаступ і їх цілком розбили.

НАШТИЧНА МАШИНА КОТИТЬСЯ. — Радіова світлина перерадіювана з Берліну до Америки, показує наступ німецьких військ на „південно-східному фронті“.

СОВЕТИ ЗАКЛЮЧИЛИ З ЯПОНІЄЮ ПАКТ ДРУЖБИ

МОСКВА. — Сталось перший раз в советській історії, відколи Советами править Сталін що сам Сталін вийшов на залізничний двірці, щоб попрощати при від'їзді Мапуоку, японського шляхтича-самурая і міністра закордонних справ. Мапуока від'їхав до Японії за годину по підписанню неутралістського п'яти-річного договору між СРСР і Японією. Обидві держави загарантували собі територіальну ненарушимість. Совети визнали японські загарбання в Манчжукі й Китаю, а Японія визнала Внутрішню Монголію як частину, що є під советською займанщиною.

„ЕПОХАЛЬНА ПОДІЯ“, КАЖЕ КОНОЕ.

ТОКІО. — Японський прем'єр назвав підписання Японією і СРСР договору про ненапад подією, яка „творить епоху“ і „зближує замирення світа“. Він ствердив, що таким чином війна не буде поширена, бо Японія не має чого боятись нападу з боку Советів, а Совети з боку Японії.

ДОГОВІР НІЧОГО НЕ ВАРТУЄ, КАЖУТЬ У ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН. — Не те важне, що є написане на папері, а те, що є в серці, бо папір тепер нічого не вартує, коли іде про держави „осі“. Вони його деруть, коли їм подобається і коли їм це вигідне. Таке саме буде з договором, заключеним між Японією і СРСР. Так думають про цей договір в Англії, згідно з тим, що передає американський кореспондент, Роберт П. Пост.

СОВЕТИ БУДУТЬ У ВІЙНИ З НІМЕЧЧИНОЮ ЧЕРЕЗ УКРАЇНУ.

ЛОНДОН. — Деякі дипломати далі наполягають на тому, що мусить прийти до війни між Советами і Німеччиною. Вони навіть кажуть, що події на Балканах зближують цю війну. Та війна зачнеться від німецького нападу на Україну. Таке передають американські кореспонденти з Лондону як думки деяких дипломатів.

НАСТУП НІМЦІВ НА УКРАЇНУ ШЕ ЦЕІ ВЕСНИ.

ІСТАНБУЛ. — Юнайтед Прес подає з Туреччини, що в дипломатичних колах говорять про те, що Німеччина піде на Україну ще цього року і то пізною весною. Ті самі кола заповідають, що Німеччина натисне на Туреччину в справі нафтових піль в Мозулі.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА НА ОВИДІ

МОСКВА. — Асошіейтед Прес подає з Москви, що Совети дали свого роду нагану Мадярщині за те, що вона напала на словянську державу, Югославію, що знайшлася в нещасті, забуваючи, що й Мадярщина має „національні меншини“, та що її може спіткати та сама доля, колиб знайшлася в біді. Кажуть, що це відносилось до Карпатської України, яку забрала Мадярщина, коли Чехословаччина знайшлася в нещасті.

НІБИ ЗАБЕРУТЬ КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

ІСТАНБУЛ. — Большевицька пропаганда поширює відомості, що Совети громадають військо на границі Галичини і Мадярщини, та що заберуть від Мадярщини Карпатську Україну, що може статись кожної хвилини.

ОСТАНЕТЬСЯ НА СЛОВАХ.

МОСКВА. — Чужинські дипломати того переконання, що „нагана“, дана Советами Мадярщині нічого не означає. Вона має тільки пропагандне значіння. Тому крім слів, нічого іншого не буде.

ГАЛИЦЬКА НАФТА І СОВЕТИ.

ЛОНДОН. — Продукція бориславської нафти під Советами впала до половини в порівнянні з тим, що добували за часів Польщі. Добуто в минулім році всього не цілих два мільйони бочок. Кажуть, що це тому, що бракує відповідної машинерії, а також і через те, що советська влада постійно переводить „чистки“ та висилає робітників масово на Сибір, чи в інші далекі частини СРСР.

ПОБЮЮТЬСЯ ДОГОВОРУ СРСР І ЯПОНІЇ.

ШАНГАЙ. — Асошіейтед Прес подає, що чужинські обсерватори тої думки, що неутралістський договір Советів і Японії є ударом в бік демократії і дає Японії вільну руку для воєнних кроків на Тихому океані.

ЯПОНІЯ ХОРОНЕНА ЗО ЗАДУ.

РИМ. — Юнайтед Прес подає, що в Італії розуміють договір Японії з Советами так, що якщо Японія була заангажована в війні з Англією і Америкою, то тоді вона не потребує лякатись, щоб хтось напав на неї зо заду, себто, що не має потреби боятись такого нападу з боку СРСР.

"СВОБОДА" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед
появою числа, в котрім оголошення хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016
4-0807

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

**ЧИ МАЄ ЧУЖИНЕЦЬКА ПРЕСА
ЗАГИНУТИ?**

Кілька місяців тому великий американський журнал „Форчен“ зробив замітний розвід чужомовної преси в Америці й подав його висліді опісля в листопадовому числі за минулий рік.

Розвід цього журналу є широко відомий. І наші читачі знають їх певно з розвідів стану публічної опінії під час останньої кампанії перед президентськими виборами. Всім певно ще стоїть у пам'яті велика вірність цього розвіді, що виказалася докладністю, з якою ведучі розвід угадали вислід цих виборів. Така докладність може бути лише оwoмеч великого знання й вправи в збиранні даних, а таке збирання не може спиратися на одній людині, а на цілому штабі дослідників.

Розвід чужомовної преси в Америці, переведений місячником „Форчен“, дотикає цілої низки питань. Розвідники вказують на різні недотачі цієї преси. Наприклад щодо збирання й розширення новинки. Вони вказують на загальну тенденцію цих часописів висказувати радше опінію, ніж подавати інформацію. Вони вказують на грошеве знецінення більшості цих газет, яке багатьох з них заставляє шукати підтримки в друкуванні принагідних друкарських робіт, „джабів“. Вони підкреслюють перепрацювання редакційних сил ріжними справами, що з редагуванням властиво нічого спільного не мають. Вони звернули навіть увагу на труднощі, які пересічний редактор чужомовної газети має з мовою.

Спеціальну увагу звернули розвідники „Форчена“ на питання відношення до важких питань американської політики, як відношення до нацизму, більшовизму, до президентських виборів, а редакція привела на основі розвіді багато стрічок цим питанням. На конець статті редакція згадала найважливіше питання з усіх: наскільки чужомовна преса помагає заамериканізувані імігранта.

На жаль, діткнувшись цього питання, редакція „Форчена“ немовби лишила його в повітрі, бо обмежилася кількома дуже загальними осудами: каже, наприклад, що скандинавські газети поспобляють американізацію своїх читачів багато краще, ніж італійські, а фінські краще, ніж українські. Яким мірами послугувувалися розвідники для змірення цієї заслуги для американізації, редакція не сказала.

Діткнувшись цього питання, редакція порушила зараз інше питання, з ним зв'язане: чи не краще було би заборонити в Америці видавання чужомовних газет в інтересі американізації? Коли таке питання ставиться, то звісно хтось мусить бути за такий проект. Це „Форчен“ і признає. Та признавши існування таких думок, „Форчен“ не береться рішати цього питання, бо вважає його чисто академічним, тобто позбавленим практичної ваги. Каже, що зайво дискутувати про те, чи можна прискорити американізацію імігрантів заборонною чужомовної преси в Америці, коли ця чужомовна преса й так, себто без ніякої заборони, не задовго загине. Мовляв, згинуть вона, лише 12 мільйонів імігрантів, що прибули до Америки, вимруть. За обчисленнями знавців, це має статися за 15-20 літ. Як вони вимруть, то не буде кому просто цих чужомовних газет читати, бо їх діти чужомовних газет не читають. Це зрештою признають ті чужомовні газети самі, коли вони видають самі англійські додатки (котрих на думку розвідників „Форчена“ діти імігрантів теж не читають).

Розвідники видимо виходять з мовчального розуміння, що брами іміграції до Америки вже ніколи не будуть відкриті так, як вони були відкриті до першої світової війни, то що число імігрантів уже ніколи не дістане нового засilenня з старого краю. Навіть хочби так було, все таки не можна сказати, чи справа дійсно так повернеться, як вона тепер виглядає. Зрештою, якби справа була так, як це малює „Форчен“, все таки те, що чужомовні газети читають, не дається байдуже на її замирання. Ледво, чи є яка імігрантська група в Америці, яка приймала би замирання преси своєю рідною мовою з повною байдужістю. Бувало деколи, що нам здавалося, що така група справді найшлася, аж тут сталося щось у старому краю й цілий інтерес імігрантів до своєї преси відразу ожив. (Сталося таке недавно з норвезькою пресою). Поки це не вимерла зовсім якась іміграція, так довго ще живе інтерес до її преси. І чим менше лишається людей, що можуть ту пресу підтримувати, тим зав'язіші роблять зусилля ті, що це лишилися, для її удержання.

ДЕ МОЖНА ВДАРІТИ ПО ССРСР

Цим цікавим і актуальним питанням займається „Газет безбесна“ в своїм числі з 18.

Автор статті згадує величезну квоту, призначену для воєнних справ ССРСР в цім році, що вносить понад третину цілого бюджету. Але зазначає, що по самім числі советських літаків, повзів і гармат годі пізнати збройну силу країни, які в добі Наполеона а навіть ще в часі світової війни збільшували оборонну потугу Росії, можуть бути фатальними в умовах сучасної війни. Здобути ці простори справді нелегко, але існують й інші обставини, на які зверталося досі на загал мало уваги, і які певно журять головному советському команду. Брак засобів отримання не лише утруднює прохарчування армій на фронті, він заохочує ворога також дезорганізувати постачання. Спеціальні умовини системи советського господарства дозволяють рішучому противнику відтягти деякі життєві осередки постачання сировини від решти країни. В порівнянні до колишньої Росії збільшилося мережево залізниць ССРСР лише на 20—25%, тоді, коли його треба було збільшити до найменше на 200—300%, щоб досягти ступня середньої європейської держави. Лише одна лінія, а саме та, що переходить через Ростов—Орджонікідзе—Дербент—Баку, лунить нафтові терени з рештою державної території. Від Баку ця лінія переходить через Тіфліс—Ериван і лунить державу з плантаціями бавовняка на високій площині советської Вірменії. Від Баку рупра провадить нафту до Батуму, де містяться нафтові рафінерії і звідки нафту перевозиться пароплавними лістернями до

інших чорноморських пристаней. Отже відважний противник мав би спроможність опанувати Чорне море, а уживши кілька соток бомбовиків та тисячку легкопідлітків, зруйнувати залізницю поміж Ростовом і Баку та нафтовий рупру поміж Баку і Батумом. В такий спосіб можна було б позбавити державу найважливішого засобу провадити війну. Але в такий спосіб можна було б відтягти й інші краї від центру держави. Одна єдина залізниця лунить Москву з Уралом, Сибіром і Владивостоком. Один успішний напад міг би відтягти це місто і позбавити державу магнітогорської руди і кузнецького вугля, з якими треба було б робити велике коло, довозячи їх через південну частину Уралу та Волгою. Але ці шляхи й так вже перетяжено, наслідком чого був би дезорганізований цілий залізничний рух в ССРСР. Досить пригадати, що в часі фінляндської війни населення Ленінграду було позбавлене протягом кількох місяців предметів першої потреби, бо залізниця вживалася для перевезення армії. До того ж, не зв'язуючи на моторизацію армії, ССРСР ще далеко не є в стані заступити залізничні автомобілями транспорт.

Отже ми бачимо, що великі простори ССРСР не є вже чинником позитивним. Вони зменшують можливість оборони держави. Ми порушили це питання виключно з погляду техніки, але й це доводить, вистарчально, чому Росія так намагалася лишатися поза межами конфлікту.

Ось таке пише льозанський дневник. Ніщо тут нове. Хіба характеристичне те, що невтральна преса обговорює мовкоську неміч.

КУЛЬТУРА НАШОЇ БУДЕННОЇ МОВИ

(З одного листа до „Рідної Мови“).

Стоячи на сторожі розвитку української мови, треба, на мою думку, подбати також про низку чисто українських слів, часто вживаних у буденній мові. Тут у нас великі недотачі! Слів чисто українських, хоч вони є, або легко їх придумати, — не вживається, бо на перешкоді стоїть велика духовна сила, що звється звичкою. З цієї звичкою, найбільшим ворогом нашої мови й культури, слід боротися безперестанно й нещадно.

Боротьба не легка, бо українське, на загал, чомусь не бе-

ре собі до серця справи чистоти своєї мови. З рідною мовою він поводить себе по-мачушиному. Він, що правда, терпеливо вислухає всі докази й жалі оборонця чистоти української мови, кивне навіть головою на знак, що зр сказаний погоджується вкрай, але це тільки хвилиний настрій без жадних практичних наслідків! Йому важко наломуватись до нового способу висловлювати свої думки; якось незручно вживати нових слів, що здаються йому трохи дивовижними й чомусь усе не

шукали щастя в колоніях, а тепер перебивалися в Сінгапурі, щоб заробити собі грошей на подорож до Європи, або щоби скінчити тут нужденно. В портових містах тропічних морей людське життя не має великої цінності.

В Сінгапурі оповідають таку анекдоту: В одному домі вільної любови, що здалека впадав в очі своїми барвними ліхтарями, були два входи, чи радше вхід і вихід: У дверях, якими входилося, висіла в клітці папуга, що все кричала:

„Кам ін!“

А по другому боці дому в дверях, якими гості виходили, висіла інша клітка з папугою, яка гостям чечмо припоручувала:

„Кол ди доктор!“

(Кінець).

ПРОТИ ЦЕ ГРІШО ЗБРОЇ

РИМ. — Діалі звивав воюючих, щоб мали милосердя над старцями, каліками, жінками і дітьми, та щоб не брали у війні за це гірші „вбивчі інструменти“, під чим треба розуміти трійливі тази.

такими влучними, як старі, що до них він ізмалку звик. Тому спровола все остається по-старому...

У цім листі бажано обговорити декілька слів практичної вартості. Польське „чоловек“ по-українському людина, а не чоловік. Це останнє слово визначає перш за все чоловіка якоїсь подружньої жінки. Подружжя жінка відносно свого чоловіка зветься дружиною. А слово жінка визначає дорослих жінок без огляду на подружжя. Польське „меншизна“ буде по-українському мужчина з наголосом на передостанній складі (галицькі українці вперто наголошують останній склад). Замість архічного мужчина можна казати й чоловік. Тут, як бачимо, це слово має ширше значіння.

Польське слово „люди“, на означення замороженої солодкої страви, передають галицькі українці словом леді, або частіше словом, запозиченим від росіян, морожене. Одне й друге слово не наші й невідповідні. Я пропоную слово студенець. Є ще в нас подібне слово холодець, що його вживаємо на означення захолодженого свинячого мяса з юшкою, поруч званого галичанам слова „гичка“.

Слово „конфітури“ галицькі українці, не маючи власного, зачинають передавати російським „варення“, але це зовсім зайве, коли можна говорити по-українському: „вариво“. На Київщині поширене слово ж. р. „смаження“.

Якщо ми при стравах, нагадаю, що по-українському: по-зюмки — суніці, трускавки — полуниця, пероги — вареники, шинцель — сikanець.

Картоплю називають у нас всяко, найчастіше — бульба, або бараболя. Все назви місцеві. Слушай пора перейти на літературну картоплю!

Часто можна почути в українській хаті, де є гість, та-

ку розмову: Господиня припрошує гостя до їди словами: „Дуже прошу покуштувати пльки або тісточки“. Гість: „Дуже дякую!“ Господиня: „Перепрошую, що пльки пересолени“. Гість: „Оввім, — дуже добрі!“ При відході господариня дякує гостеві за якусь там прислугу, гість чечмо відповідає: „Перепрошую, нема за що!“... Усе це як бачимо, нехитро зукраїншена польська мова. Український переклад можеб такий, помоєму: Господиня: „Будь ласка, попробуйте коржиків і піріжечків, і: Вибачте, що коржиків пересолени!“ Гість: „Дякую сердечно, і: Навпаки — періжки й коржиків дуже смачні!“ При відході: господариня: „Дякую вам від широкого серця за прислугу!“ Гість: „Вибачте (або: будь ласка), ні за що!“ Нема тут ані „перепрошую“, ані „винападає“, нема й „дуже дякую“, що ними тішаться а-лицькі українці, ніби власним добром.

Галицькі українці завжди говорять і пишуть: „поїзд“, „лотяг“, навіть „коліні“. Зате літературне слово „залізниця“ вихопиться комусь тільки випадком, а повинно бути навпаки.

Є в нас дуже гарне народне слово „прохати“. Воно оригінальне й повинно панувати в нашій мові. Отож: прохано, запрошено, запрохання, прохання і т. ін. Так ні! Зразу було воно в моді. Тепер вертаємось і в слова, і в писання до „просьби“ та „запросин“.

Часто кажемо безжурні „родичі“ замість „батьки“, „кревни“ замість „родичі“, „братанок“ і „сестрінок“ зам. „племінник“ і „племінниця“ або „небіж і небога“, „стрічний брат чи сестра“ зам. „перший брат і перша сестра“ або „також брат чи сестра в перших“. Сюди належать іще також такі перлини, як „вуйко“, „стрико“ (дядько), „щоща і щотка“ (тітка), „дзядзьо“ (дідусь), „бабця“ (бабуся, бабуна).

У СІНГАПОРІ

(За Йосифом Томасом).

(2)

Ніхто не знає зовсім точно скільки китайців є в Сінгапурі. В приставі, як причалить корабель, нема наглядку над приїзжими, а колиб і був, не діяв би нічого, бо китайці зуміли би знайти собі тайні дороги та дісталися би до міста рибальськими джунками або сушею з Малайського півострова. Китаєць схожий на китайця, а їх назвища є загалом, бо різниця змінить собі легко й не має особистих документів. Колиж поліція дістанеться до підозрілих китайських мешканців, найде там чужен-раз ріжних людей, дитинце не того, кого шукає. Тому, що китайці дуже схожі один до одного, заміна собі є величезна легка й пошукачка утруднена й тим, що китайці вдаються, начеб не розуміли діялєкту, яким говорять поліція.

Так само до Сінгапору, як і до інших країн, де поселили-

ся китайці, перенесли життя своєї батьківщини, яке помагає їм вдержати їх расову окремність. У їх хатах і крамницях побачите престолі з м'ятковими рямцями їх предків, перед якими палять пахучі прутки. Китайське весілля оживляє цілу ділянку; переходить довгим походом, у якому молоду несуть у паланіні (носіях), а музики владарюють у талетами й гонбії, наче дець у середньому Китаю.

Весь день уживаються вулицями китайської ділянки переносні кухні: китаєць несе на бамбусовому дрючку перев'язаному через плечі кухонку з горішками й мисками страв, голубої рижку, зеленину, довгого макаруна й ріжних сосис, викликає свій крам і зупиняється, як лише хтонебудь хоче попоїсти. Гості дістають страву у мисочку й їдять її двома

патичками, які держать у правій руці.

Однак китайці принесли також зі собою звичай курити опій й такі курильні є розкинені по всій ділянці. Чужинець ледви здогадається, коли йому хто не зверне уваги на низькі домики, за віконечками яких із усе поспускаються заслони, є приємний холодок і сутінок. У цій вічній горячці, що від ранку до ночі пражить на вулицях, ті печери м'януть до відпочинку передовсім убогі верстви населення — багаті курять опій дома — й обіцяють їм забуття буденного життя. Вулиці продажів, ремісників, робітників з пристані, кулі, що тянуть ріжки (двоколісні візки), радо простягаються тут на рогижках і викрують кілька людечок опію, що стали їх колючістю. Це найгірший прокляти, який китайські емігранти стягнули на туземців. Так китайці не лише що відбирають працю туземцям дешевою конкуренцією, а й нищать їм здоров'я опієм. Малайці, фізично слабкі, дуже легко підлягають тому наложові. Колись були панамі острівця,

нині живуть із найгіршої праці та служать усім. Індійці, яких тут також досить, є звичайно шоферами, послугачами в торговлях, нічними сторожами, поліцейськими, а також усяди там, де нема багато праці. Сігкі із північної Індії служать головню при поліції. Управління руху відбувається оригінально. Поліціяї мають на плечах прикріплену позоми білу дощечку, яка з кожного боку вистає поза плечі мало що не на метер. Поліціяї не мусить управліннювати комунікації витягаючи руку, лише попросту обернеться і дощечка сама вказує що їзда є вільна в указаних напрямі.

Сінгапур веселе місто. Живе тут губернатор, є тут сильна військова залога, в пристані причалює щодня багато кораблів усіх держав, усе прирідне багатство Малайського півострова пливе сюди. Є тут великі готелі, в яких за великі гроші можна добре жити та танцювати при джезі. Колиж смеркнеться, розбурхуються пристрасти по обох боках річки, в чужинній та туземній частині, між людськими барви-

всіх відтінків. У готелі „Адельфі“ грає джез для багатих, які танцюють у партері на веранді в горячі, що і вночі не меншає. Веранда не має стін. Довкола тиснуться туземці й китайці, дивляться на танцюючі пари легко зодягнені, притиснені до себе. В їх поглядах пробивається цікавість або радше погорда для європейської цивілізації в усій її наготі. Народні Сходу не знають європейських танців і ніколи там не танцює мушниця з жінкою.

Для бідніших є тут інші забави на вулиці та в малих танцевних льокалях, приурочених до звичай портвових міст. Китайські й малайські дівчата, вималювані, крикливо зодягнені по традиції свого зв'язання, їздили атемнілими вулицями в рідках. Їх кулі (візники) були вже так навінені, що їздили в близині мушниц, головню моряків, які в тій частині міста шукають забави. З річки чути було визиваючі заклики й жартівливі та грубі відповіди в ріжних мовах світа. В рідках побачите не раз і дівчат білої барви, французькі, голандки. Вони колись

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКУ КУПЕЦЬКУ МОВУ

Українська письменницька мова, стала якоюсь трохи іншою, ніж була до першої світової війни. І висловів більше, і зворотів трохи інших, і вже нема так дуже багато різних форм того самого слова, як люди пишуть; письменники, а то і звичайні письменні люди дбають уже більше про однотайність, вже й речення складають трохи не так, дивляться, щоб вони були, як кажуть, більше свої, українські.

На це склалися багато причин. Алеж найважливіша — та, що українські люди мали нагоду за війни зближитись та почути, як вони говорять в різних сторонах, зокрема на Наддніпрянщині. То так поволі почали вирівнюватися ті різниці, правда, дуже невеличкі різниці між мовою західно-українських земель і мовою людей із Наддніпрянщини.

Іще одна причина. Після війни, що й казати, українське життя таки змінилось. Хоч стало нам жити куди важче, алеж рямки життя сильно поширилися. Так складається, що українці мусили самі творити все те, чого досі як народ не мали, мусили створювати нові, досі невідомі, форми життєві — а з тим мусили розвиватися, поповнюватися новими словами, новими висловами. Коли яких слів ще не було, бож, може, потреби не було, треба було їх створювати. Таким чином і мова збагачується.

Тількиж децю творили наші видки, то й не все вони зовсім добре. Справа в тому, що творять ті нові слова люди, що до того хисту не мають, не мають, як у нас кажуть, „вуха“ для мови, її законів не знають, а то просто як є, і часу для таких справ. Запишлиб кого, що цю справу розуміє — та чогось не питають. Тимто виходить багато плутанини, в них накопичується багато такого, що для неї чуже. Воно то не тільки українська хибка. В різних частинах робили це й інші народи, що доводило мали змоги порадкувати самі собою й через те не потребували цими справами клопотати собі голову. Але згодом, як зросло в них, через свої школи, через звичку думати своєю мовою, — як зросло в них мовне почуття („вуха“), що, мовляв, так добре, а так погано — те все повинно виправлятися. Та тільки все там був хтось, що на це звертав увагу, — а в нас про все мовчать. А говорити треба й радитися треба!

Бо мова, як той одяг: до чого людина звикне, того легше не покидається, навіть, як воно й поганеньке, на сміх людям...

Тим разом говоримо про те, що було занедбане — про купецтво, та різні підприємства, за які вже почали братися українські люди.

Всі купецькі назви були в українців чужого походження. Тимто дуже вже давно українські люди позабрали від чужих відповідні слова й поперероблювали по-своєму. Алеж це все слова вже тепер наші, й чуратися їх не треба. Тай ніхто й не чуратися, вважаючи за свої „штельмаха“, „лімари“, і самого таки „купця“, і „ремін“, і „гонт“, і „шруб“, і „дишель“, і „орчик“, і т. д. Про такі слова ми тут не хочемо говорити. А про ті нові, що їх життя тепер випустило, всі ті вислови, від яких відгонить чужим складом, здебільша — польським.

Погляньмо на крамницю „Маслосоюзу“ у Львові. Читаємо: склеп 1, склеп 2, і т. д. Є таке слово (склеп) у нашій мові, і звичайно воно — але з іншим значенням. Іх декілька: все, що заклеплене, на що ми кажемо: „заклепаний“, а ще й дієслово „заклепати“, робити склеп, склепіння; а то ще давно казали на лях „склеп“ (чехи й досі так кажуть), бо такий лях був звичайно „склепаний“, під домом (пор. у Шевченковій „Гамалії“). Тільки у Скучарі в склепу не дрімать козаки-сердиги; склепом звали в нас і мурований склепний гріб, те, на що ми тепер кажемо: „гробниця“ (в такому розумінні мислячи, склепами, а за ними пішли і українці. А тимчасом у нас уже здавна відомо було слово на цій Україні (правда, запозичене: крам (=товар, у поляків — поганенька крамничка), крамар (= крамарець), крамариха (= крамарева дружина), крамарка (= купчиха), у піснях співається про „крамарочку молодую“, крамниця (місце, де крам, де продають), крамничник (продавець у крамі), крамарювати (бути крамарем). Таке слово дуже вигідне, бо від нього можна творити багато нових потрібних для купецтва слів (повченому кажуть, це слово — слово-творче, н. пр., крамний, крамовий (= куплений у кра-

мі, не роблений у себе дома, н. пр. сорочка, спідниця, хустка крамна, інакше народ і не говорить), крамна комора, (= склад на крам), крамнина (= крамна матерія), крамаренко (= син крамаря — аж такі давні наші прізвиська!), крамарчук (= молодий крамар, ще недосвідчений), крамничниця (= продавчиця у крамниці) і т. д. Слово „крамнина“ в нас дуже давнє (пор. писно про „Бондарівну“: **Ой, тикала Бондарівна помежи крамниці**), його вживали й найкращі наші письменники (Нечуй-Левицький, Руданський, Самійленко), і воно загалом було в нас відоме в 80 рр. XIX ст., як почали були закладати громадські магазини, чи читальні крамниці. Чому тепер перейшли в нас з давньої своєї крамниці до чужого — „склепу“, — зовсім незрозуміло.

А як крамниця велика, то — торговля. Торговля це й те, що: торгування. Бож такі люди торгують. Як не хочеш дати ціни, що запровади торговель, чи торговця (декують кажуть із-московська: торгова), то — торгуєшся, або торжися, а тож купець дорожиться. Бувають торгові самотійні, великі купці, а є й маленькі, що перекуповують крам, щоб собі трохи заробити. Це — перекупні (одні перекупель), а жінки — перекупки. Ті купці, що закуповують крам, це — закупні (одні — закупель), жінки — закупні або закупниці, а те, що вони закуповують — закупня. На торговців, що торгують різним крамом, у нас є багато різних назв (молочник, оліїник, городник, що торгує городиною й т. д.).

А то йдеши і читаєш: „Продажа молока через цілий день“, і зараз таки: „Гуртова продаж молока“. Передусім нема в нас ніякої — (моск.) „продажі“, а з-роду-віку в нас виводили товар, чи вивозили крам „на-продаж“. А далі „продаж“, у нас — він, не вона, тимто треба: гуртовий продаж молока. Це — чисто по-українськи й не по-польськи, ні по-московськи, як би міг дехто собі думати. Те, що назначене до продажу, на продаж — у нас — продажене, отже: молоко продажене. Що молоко продають у нас через цілий день — того не зрозуміє людина, що думає по українському; треба сказати: цілий день. Раз була ще оповістка, що „склеп буде відчинений через перший день до полудня“ — зовсім незрозуміло. Повинно було бути: крамниця буде відчинена перший день свят і т. д.

В інших крамницях читаємо: кредиту не уділяється, замість — на-борг не даємо; це й те тут до набуття — чисто польський (і чеський) вислів, бож польська мова кохатися в імениках, утворених із дієслів. Наша мова любить у таких випадках дієслівний склад, уживає тоді такі найкраще дійсменники. Тимто тут по-українському можна тільки так сказати: „тут можна набути“, або коротше — „набути тут“. У зв'язку з такими висловами скажемо, що всі такі звороти: „це не до прийняття“, „нічого не маеш до говорення“, і т. д. — не-українські. Треба казати: цього не можна, не слід прийняти, це не прийняте, тобто нічого (нема чого) говорити й т. д.

Тут хотілиб ми зазначити ще, що пораб була вже виворити свої слова для всіх зайнятих у крамниці, чи в якому іншому купецькому підприємстві. „Шефа“, „принципала“ треба звати — „голова“ або „начальник“, самостійного продавця, званого з підприємством, алеж не головною: „прибичник“, далі йшли помічники, прислужники, побігущі (хлопці на послугах). Відповідні жіночі назви самі аж напрошуються. А далі раз на все треба нам звикнути замість польського слова: купно, закупно, рос. покупка,

Конвенційні Проекти

[11]

На чвертьрічних зборах тов. Дністер, від. 361. У. Н. С. в Нью-Йорку, дня 8. березня, перейшла така резолюція:

Ухвалюється перестати до У. Н. С. передконвенційний проект наступного змісту:

1. **Перенесення Гол. Канцелярії У. Н. С.** — Тов. Дністер висловлює погляд, що XX. Конвенція Українського Народного Союзу повинна направити помилку попередніх конвенцій і перенести Головну Канцелярію з теперішнього осідку, тобто з міста Джерзі Сіті, до міста Нью-Йорку.

Вже попередніми роками були висловлені припущення і всесторонньо обговорені причини такої зміни. Тому тепер лише коротко виставити їх пригадати. А це: а) Місто Нью-Йорк є осередком бізнесового життя. б) В Нью-Йорку є велика і чисельна українська громада. в) Довкруги Нью-Йорку є багато інших українських громад, тому ньюйорська громада має центральне положення. г) В Нью-Йорку збігається ціла сітка найрізноманітніших комунікацій, а це обслушує порозуміння між Головною Канцелярією У. Н. Союзу і його відділами. г) Теперішнє положення Головної Канцелярії в Джерзі Сіті не є сприятливе ні для робітників ні для відвідувачів з огляду на нездорову околицю з різними випарами і т. п.

2. **Негайне перенесення органу У. Н. Союзу „Свободи“ до Нью-Йорку.** — Своєю часу було проголошено, що контракт між У. Н. Союзом і Українською Пресою і Книжковою Спілкою на видавання „Свободи“ кінчиться 30-го червня ц. р. Отже тепер буде залежати від конвенції, в якій спосіб воно вирішить цю справу, то значить, чи У. Н. Союз знову відновить контракт з Укр. Прес. і Книжковою Спілкою, чи може У. Н. Союз буде самий видавати „Свободу“. Та якби це рішення не було, то наш від-

діл подає такі завдання щодо органу У. Н. Союзу „Свободи“:

Коли перенесення Головної Канцелярії можна проволікати з різних причин, то перенесення „Свободи“ являється негайною konieczністю.

а) Свобода повинна далі виходити як щоденник, по можливості навіть у збільшеній об'ємі. Це не можливе досягнути в Джерзі Сіті, що не є ніяким бізнесовим осередком. В теперішніх часах майже жодна газета опирає своє існування на оголошеннях. Тих оголошень не може дістати „Свобода“ з Джерзі Сіті, а зможе їх дістати в Нью-Йорку. Тому до фінансового існування „Свободи“ може дуже багато спричинитися місто Нью-Йорк.

б) Кожен знає, що столичні газети мають подавляючий вплив на цілий край. Хоч Нью-Йорк не є столицею, то він є метрополією Злучених Штатів. Престіж українського щоденника значно зростає, коли він виходить в місті Нью-Йорку.

в) Кольпортажа по часописних кіосках (стендах) є далеко легше в Нью-Йорку, а з тим і поширення „Свободи“ між українськими читачами далеко успішніше, ніж з загальною місто Джерзі Сіті.

3. **Збільшення газети „Свобода“.** — Члени тов. Дністер з того погляду, що „Свобода“ можна збільшити видаванням її в неділі і свята, так як це роблять інші чужі видавництва.

За Уряд Тов. Дністер, від. 361. У. Н. Союзу: С. Ковальчук, предс. і дел.; Я. Кучма, секр. і делегат; І. Галиччін, касієр; Д. Чорнюк, заст. секретаря; М. Пізнак, делегат.

3 ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, ПА.

Реферат про Шевченка на місячних зборах.

В суботу, дня 22. березня, відбулись звичайні місячні збори Бр. св. Юрія. 239 відділ У. Н. Союзу. На цих зборах представники нашої молоді вголосили два реферати, а саме: четар Американської Армії І. Хмелик говорив про новий військовий закон, а М. Орляк говорив про Шевченка і його значення для американської української молоді.

Обидва реферати були дуже цікаві, чого доказом були слова представників старшого громадянства. Четар Хмелик назвав батьків, щоби вислали своїх синів до американської армії, де матимуть нагоду виказати свій хист та сповнити свої громадянські обов'язки. Гром. Орляк, тут роджений, говорив при житті та творив Шевченка. Про цього він застановився над дійсним значенням, Шевченка для нашого народу тут на імміграції. Виконуючи заповіт Шевченка, в нас не повинно бути сварні нащадків, щоби уживати свої: купівля, купля; той, що продає — продавець, продавчиця, що купує — покупець, покупчиця.

ПОДЯКА ПРОФ. ОЛ. КОШИЦЬ

Редакція „Свободи“
Джерзі Сіті, Н. Дж.

Високошановний Пане
Редакторе!

Дозвольте на сторінках Вашого часопису висловити мою щирю подяку Укр. Хор. „Ukrainian Civic Center“, Rochester, N. Y., під управою пані Софії Дорофії, за прекрасний концерт, даний 5. квітня на мою честь, сприводу сорокятиріччя моє музичальної діяльності. Зокрема дякую Організаційному Комітетови, що започаткував і переріс це свято: Я. Братусь, Г. Боднар, С. Сидар, С. Дорофії, К. Федьків, та Ан. Луцишин; крім того Організація, що спричинилась до мого вшанування: Т-во Вільних Козаків, Т-во ім. М. Драгоманова, Жіноче Т-во ім. Лесі Українки, Т-во Т. Шевченка, 6-тий Відділ Союзу Українок, 5-тий відділ О. України, Т-во Запорізька Січ, і молодече Т-во св. Анни. Також дякую хороши церкві св. Йосафата з його диригентом п. А. Лавровим, а зокрема дякую Великим Шановним Гостем-Диригентом проф. Л. Сорочинському за участь в концерті. Чудові хвилини передані мною серед Rochester, їх ширість та гостинність залишаються в моїй пам'яті чудовим спогадом на все життя. Ще раз щиро дякую усім за честь, шану й гостинну.

Д-р Олександр Кошиць.

Д-р Олександр Кошиць.

3 НОВИХ ВИДАНЬ

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО КАЛЕДЖА. (Пропам'ятна Книга із святочного обходу Українського Католицького Каледжа, дня 24. листопада 1940, у Філадельфії, Па. — Ціна \$1. Друкарня „Америк“. Стор. 232. 3 57 ілюстрацій. Зредував — д-р Лонгін Цегельський).

Зміст цієї Пропам'ятної Книги поділений на 5 частей. В першій часті описано День Українського Католицького Каледжа в Філадельфії, дня 24. листопада 1940. В другій частині подано про початки і розвиток Українського Семінара у Злучених Штатах, далі про Українську Бібліотеку та Музей у Стенфорді і про Каледж. Третя частина подає ілюстрації українського шкільництва в Злучених Штатах, від початків аж до найновіших часів. Далі подано відомості про українське шкільництво в Канаді, в Бразилії й Аргентині. Четверта частина подає історію освітніх змагань українського народу від початку по сьогоднішні часи. Є там статті проф. Чубатого, д-ра Цегельського, еп. Бучка, о. Ф. Тарнавського і Н. Г., в яких зібрано відомості про найдавніше українське шкільництво, про шкільництво Гетьманщини, про шкільні справи в Україні в XIX і XX віці, про школи на Кубані, Зелених Клин, в Манджурії, Галичині, Буковині, Басарабії й Добруджі, Закарпатті, в Югославії, в Відні, Чехословаччині, Польщі, в Празі, в Франції й т. д. словом є згадка про всі ті місця, де живуть і працюють українські люди. Остання частина — це привітти.

МІЛВОКІ, ВІС. — Звичайні місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 103, відбулись в суботу, 19. квітня, в церкві св. Іоан. 1231 Скотт-стр., у 6. годині вечір. Обов'язком кожного члена місячного позачасового прити на призначену годину до пологодження важних справ. Контрольна комісія буде здавати справоздачки за минулі три місяці. Просіть всіх членів не відлучатися до півночі. — П. Сечинський, предс.; М. Адамчук, кас.; Т. Барсуць, секр.

АРНОЛД, ПА. — Місячні збори відбулись 26. березня, з привітанням з 20. квітня на неділю, 27. квітня, в 6. годині 2. пополуночі. Просіть всіх членів прийти й привітати свої товари, бо в противному разі будуть суспендовані. — Василь Кузмиш, секр.

ЛОРЕЙН, О. — Тов. У. Н. Союзу, від. 50, відбули свої збори 20. квітня в 1. годині в гал. 2545 1st 33 стр. Просіть членів прийти на збори. — М. Шеминський, секр.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. — Квартальний мінг Бр. св. Арх. Михайла, від. 243, відбулись 19. квітня, в гал. 12205 Парк-Енн-стр. Просіть кожного члена явитися, бо є важні справи до пологодження. Не явившись член на цей мінг підлягає карі 50 ш. з урахунок 1 дол. Місячні вкладки до У. Н. Союзу мають бути заплачені найдавніше до 25. дня кожного місяця, щоби секретар не мусів ходити по галлах за колектою. — За уряд: Іван Логод, предс.; Василь Туніна, кас.; Петро Костюк, секр.

ВПІСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ІХ БУДУЧИНУ.

ДУМАЄТЕ, ЩО КУШНІРСЬКИЙ СЕЗОН МІНУВ?
НЕ зовсім. Бо якраз тепер ошадні люди користуються з дешевого сезону, щоб направити собі футра або переробити їх на новий фасон, перед відходом їх на літній переод одягу на ледівні.
Найкраще це все Вам зробить
ВІДОМА УКРАЇНСЬКА КУШНІРСЬКА ФІРМА
JULIUS KUSSOFF and SONS
315 — SEVENTH AVENUE
(прі 28. вулиці, при догляді доїзді до соборної)
У НЬО-ЙОРКУ
(6. поверх)
Телефон: CHickering 4-3575

КЕРМАНІЧІ НІМЕЦЬКОЇ ОФЕНЗИВИ. Генеральний німецький маршал Сігмунд Вільгельм Лист, командант німецьких військ, що відпрацює до Греції. Світлина показує його в розмові з іншими офіцерами під Салонікою.

„ХЛІБ НАШ ЩОДЕННИЙ“

Протягом предового часу — цілих віків та тисячеліть це тривало, поки-то людина найшла добрий спосіб приправити й пекти хліб наш щоденний так, яким його знають нині і в найгустіших кутках Європи. Кажу — Європи — тому, що, наприклад, і нинішня Азія, і на чималих просторах Америки, Австралії та на багатьох океанських островах трапляється ще багато людей, котрі за все життя не поковували пірзку того звичайного хліба, без якого ми не можемо обійтися й одного дня.

На початку, як пізнали люди хлібні зерна-збіжжя, напевне, їли їх цілі й непечені. Принаймні в дуже стародавніх могилах, де часами відкопують вкупі з іншими позостатостями наших пра-предків хлібні зерна, часто не буває ані жорен, ані будь-яких інших приладів на вироблення муки (борошна). Алеж мало того: на світанку людської культури люди навіть не знали, що збіжжя зерна зручніше споживати без лущини. Тільки згодом почали вони терти зерно між каміннями, а лущину відмахували. Цим способом, — мабуть випадково — було зроблено із збіжжя перший грис чи шпіт або крупу, котрі зовсім не нагадували нашої теперішньої міленької змеленої муки. Ті крупу люди почали намочувати водою та й їли невареною й непеченою замішку, подібну на кашу. Можливо, що якась тогочасна „господиня“, не дуже ошадна та охайна, замішала такої каші білш, як було треба на-раз, й покинула замішку на сонці. Від соняшного тепла каша висхла й легко відпала від стінок посуду, але не поспува-лася. Це нашоухнуло на думку, що з хлібного зерна можна мати й заадагеді наго-товлену їжу про запас.

Але все це могло бути дуже-дуже давно. Бо вже в могилах так званої камяної доби було знайдено жорна, що правда дуже грубої, нехитрої праці. Власне кажучи, були це лише гладенькі каміння, між яких роздмухували зерно. Хліб, спечений з такої „муки“, змеленої на таких жорнах, був на вигляд, як корж. Печено його також на розпалених каміннях: з них поперед згортали жар, а натомість клали тісто. Часами стрімляли корша просто в багаття, іноді запикали в гарячому попелі, як це й за наших часів роблять це конові цигани. Видима річ, поки корж був теплий, його можна було легко гризти. А як він трохи полежає, то навряд чи сьогочасна людина, розкусивши його, не мусілаб потім йти до зубного лікаря справляти свої кволі зуби. А тимчасом переважно такий лише хліб людство мало порівнюючи до недавнього часу. Дуже правдоподібно, що ів такі коржі ще славновісний грецький поет Гомер, котрий, як га-

дають, жив приблизно за 700 років перед Христом. Бож в старій Греції хлібопекарство стояло ще на початковому стадії розвитку, хоч там вже було відомо не тільки прісний, але й заквашений хліб. Греки вживали на хліб пше-ниці, ячміню і овес. Перси та-кож замість хліба пекли кор-жі, які мало чим відрізняли-ся від тих чуреків, що про них згадує Т. Шевченко і що їх їдять ще й сьогодні в Персії, на Кавказі та взагалі на Сході. Чуреки роблять з пшеничної яшної або й кукурудзяної му-ки. Муку замішують з водою чи молоком, трохи присоло-чують й формують великі кор-жі, котрі потім легко наліплю-ють на розігріті стінки схід-ної печі. Таку піч копають в землі, завглибшки майже на зріст людини. Стінки її глад-сенько вимазано глиною. На споді, в глибині тієї ями — не-чи розпалюють багаття. Тоді пекар чи господиня перекида-ється в піч майже по пас і швидким рухом наліплює на стінки сирові чуреки. Звичай-но таку „операцію“ пекар проробляє, будучи голій по пас та з головою, обмотаною мокрою хусткою.

Свійкий, теплий чурек має неначе золочену шкуринку, а на ній, поки ще тісно форму-вадось, гострим зубчастим мо-жем-коліщатком, покреслено в різних напрямках. Це на те, щоб в печі корж не здува-вся пухирями та щоб зручні-ше було його ламати. Смаш-ний це хліб! Живились ним не тільки на барвистих, голосних базарах Орієнту, але й у Ки-їві, за ліпших часів, де я сама пекла чуреки в навісисе зро-бленій всадку кабіці.

Наш хліб не був би тим, чим він є, колиб до тіста „їн-не“ додавали грибків-дріж-ків. Перші винадали заква-шувати опару єгиптяни. Від-них заквашений хліб перей-шов до жидів, що в своїй Біб-лії часто згадують про „за-квашку“, „квашений хліб“, котрий і відрізняють від „опрі-сників“ — з тіста некваше-ного.

Єгиптяни мали досить роз-винене хлібопекарство й умі-ли робити хліб різної форми та різних смаків. Так, на ста-ровинних написах єгипетсь-ких існують згадки не тільки про яшні коржі для воєвків та робітників на будівлях піра-мід, але й про пиво, що його робили з тих-же коржів. Яшні коржі єгиптяни натирали чи-синком і запивали пивом. Це була найбільше поширена їжа простого єгипетського наро-ду. Крім яшного, знав Єгипет і пшеничний печений хліб, у-мів робити й оладки в киплячій олії. Навіть знав і солодкі ті-стечка з медом. Дуже улюбле-ним було й печиво, подібне до наших пампушок чи „горіш-ків“, у тісто для яких додава-ли дріжджів, молока, олії та-яєць. Пекли його не в печі, а на печі, зробленій на візрєць-теперішньої плити, з Нільсь-

кого липкого багна. Взагаліж староегипетський хліб, хоч мав і різноманітну, але раз-у-раз плесковату форму, й саме через те, що пекли його на поверхні печі.

В добі Александрівській, пізнішій, коли до Єгипту пе-реселилось багато греків, вже вміли пекти справжні колачі: або й піріжки з сиром, ма-ком, овочами. До тіста до-давали й різних запашних присмак, переважно — аро-матичні олійки.

Часто згадується про хліб і в св. Євангелії. Вже сама мо-литва Господня „Отче наш“ свідчить про те, що за часів Христа хліб був щоденною людською поживою, бож хлібопекарство, як ремесло, має свій початок років за 200 перед народженням Христа.

Видима річ, досить тяжко дізнатися, який саме був той хліб, що його уживав Хри-стос, наприклад, в Бетанії, в хаті Марії та Марти, або на весіллі в Кані Галилейській. А отже, дуже правдоподібно, що речент й того євангельсь-кого хліба, зберігся ще й по-цей день у палестинських го-сподинь. З 4 кілограма до-брої, трохи присолоної пше-ниці муку заквашують „пуч-кою“ дріжджів чи закваскою, розпушеною в 1/4 літра лі-тепла, до якого розбовтано одно яєчко та ложку оливо-вої олії. Замішують, дають пі-дйити, а як підійшло, досипа-ють ще 1/4 кілограма муки та доливають ще ложку олії. Вимісивши в досить туго ті-сто на поклавши на добре помашену оливою сковородку чи лист (шматок бляхи) й давши ще раз підійти, засу-вають його, вже нічим не на-машений згори, — в гарячу піч. Такий хліб роблять в Па-лестині на урочисті випадки. Отже, можна припустити, що саме таким пригостовувала Хри-ста і липна євангельська го-сподиня — Марта...

В Римській Імперії вже існу-вало багато промислових пе-карень. За Цезаря Августа в самому Римі налічувано їх більш 300. А пекарі вже зед-нувались у своє окреме (про-фесійне) товариство, піби-мольня, творили пекарський цех. Римський хліб пекли з пшеничної муки, а мав він форму переважно круглу, як наш буханець, при чому на горішній частині його було поділено нарізками, щоб легше ломати на окремі шматки.

Багато відомостей про ста-ро-римський хліб дали розко-пани Помпеї, невеликого рим-ського міста, залитого лавою з Везувія в 63 році й оста-точно знищеного тимже вуль-каном в 79 році по Різдіві Христовім. Отож, знаємо, що в Помпеї дуже поширене про-мислове пекарство. По всіх кварталах (названих по роз-копках — „інзулями“) — то-бто острівцями, бо такий квар-тал обмежено зо всіх боків вулицями, як острів водою) існувала принаймні одна, а то й кілька хлібопекарень. В дворичі такої пекарні були кам'яні досконаліші за єгипет-ські, жорна. Вони мали форму

ЕДВАРД КЛЕЙТОН ЕЙКЛЕР
новий начальник комісії
виміни.

видовбаного гостро чіпка чи конуса, що входив у другий (спідній) конус, мов у кам'яну ступу припасований товчак. Мука висиналася вічком в споді ступи. Верхній камінь приводили в рух деревляною поперечиною. В самій пекарні помпейського пекаря була ка-м'яна діжа, подібна на ночви. Та кам'яний стіл для мішання у формування тіста. Печі були цегляні й подібні до теперіш-ніх. Біля печі стояв посуд на воду, і коли піч була занадто розпалена, пекар бризжав во-дою на стінки печі зсередини, чим зменшував у ній теплоту та додавав вохкості, котра надавала своєрідного смаку хлібові. Так роблять і наші бублейники на Україні при ви-пеканні бубликів. Так самож, як наші бублейники чи сль-ські господині, й помпейські пекарі засували хліби в піч де-ревляними лопатами. Челюсти печі, коли хліб пікся, затулю-вали заслінкою. При розкоп-ках по деяких пекарнях зна-йдені й готові хліби, що були в печях саме в момент ката-строфи. Видима річ, — тепер вони трохи затверді й занадто перепечені. Однак форму їх-ню збережено: вони круглі, подібні до наших хліпів, бо поділені надрізами, що й йдуть з осередку до країв. Деякі мають на собі печатку з найменшим пекаря.

При римських пекарнях зви-чайно бували один чи й два покій, де продавали хліб. В одній помпейській пекарні розкопано дві печі, кілька млинів та шість крамниць. Ще й інша була чудово прикра-шена мармуром й уявляла со-бою вже справжню цукорню, де продавали тістечка та інше печиво.

Видко, що хлібопекарі ча-сто бували багатими та впли-вовими в громаді людьми. Одного, наприклад, Пакіуса Прокула в Помпеї було обра-но на „едилу“, тобто на пред-ставника міської влади. При чому обрання відбулося одно-голосно, а в Помпії спреча-лися при виборах не менш, як це буває й тепер...

В решту Європи знайомість з хлібом було принесено з Риму. Найраніш пізнали його Галлії (пратоті нинішній Французії). В Німеччині ужи-вання хліба поширилося аж в середньовічну добу. Та гово-

рити докладніше про історію хліба в Європі — булоб над-то довгою справою. Вже хо-чаб самий скандинавський хліб вартий того, щоб про нього написати окрему стат-тю, бо його можна зберігати спечений протягом кількох років, що має велику вагу для сторін, де — як тепер на на-шій Україні — часами прихо-дить страшний голод.

У нас, на Україні знали справжній квашений хліб з давніх-давен, і коли Європа спочатку уживала на хліб пе-реважно пшениці, то на Укра-їні в дуже глибокій старовині знали вже й жито. У першого нашого літописця Нестора (в життєпису нашого Святого Теодозія Печерського) згаду-ється про житній хліб, як про неодмінну щоденну їжу тогочасних печерських черців. Можна гадати, що плекання жи-та саме з України поширило-ся і на сусідню Московщину, а також перейшло й на Бесарабину, де перше жито по-чали сіяти лише з 1814 року. Тим-то й назва „житниці“ по праву належить Україні і — власне — за те, що наша ба-гата земля є і досі „житни-цею“, — так важко нам ви-борсатися, бож дуже смакує чужинням український „хле-бушко“...

А на Україні, справді, вміли готувати дуже смашне печи-во, якого не знають майже ні-де в іншому світі. Так, на-приклад, тільки Велика Укра-їна знала надзвичайно смашні й виживні олійні бублики, чу-дові слядони, що їх у вигляді виноградин грис, майстерно робили по ярмарках наші сля-донники. Напричуд смашні, призабуті нині нашими госпо-динями, так звані „старосвіт-ські пизи“, що смаком на-гадують також старосвітські не-апольські „пізза“. Але й буб-лики й пизи й киши, чи свя-точні наші хліби (паски, па-пушники, або вертуни-хрусти та інші) вимагають у госпо-дині багато часу. Ниніж життя бійжить так прудко, а жінка помоду виходить з пекарки й на ширшу громадську дорогу, то нема коли віддавати їй стільки часу для печі, як це бувало раніш. Тому й випака-ня звичайного хліба, а особ-ливо житнього та паляниць для окремих господинь стає неможливим.

„СЕРЦЯ АМЕРИКАНЦІВ Є З ПОЛЯКАМИ“

ЛОНДОН. — Так заявив Антоні Бідль, американський амбасадор при польській уря-ді, представникови польської газети „Денник вояка“.

БІЛГОРОД МАЄ БУТИ В НІМЕЦЬКИХ РУКАХ

Німецьке звіттовлення подає, що Білгород, столиця Юго-славії, зівстав занятій німець-кими військами ген. фон. Кляйста. Місто має бути в ціл-ковитих руїнах, наслідком по-передніх численних німецьких бомбардувань. Далі подає ні-мецьке звіттовлення, що німці забрали в полон 22 югосла-винських генералів. Та звітто-влення зо середньої Югославії вказують на те, що югосла-вські війська ставлять там сильний опір. Вони ведуть те-пер війну на повстанний лад, що дуже відповідає вимогам гірського терену, на якому ма-лі відділи можуть завдавати ворогові велику шкоду. Юго-славський король має бути разом з армією.

ПІДПІРАЙТЕ СВОІХ БІЗНЕСМЕНІВ.

ФАРМИ НА ПРОДАЖ.
Купуйте фарму там, де є добра земля і маркет. Тут коло Ringoes і Flemington є все. 3 Нью Йорку лише 50 миль. Маю 45-акрову фарму, 2 акри ліса, потік, будинки, 12-кімнат. Кава, електрика, добра дорога, ці-на \$5,000.
17 акрів землі, 2 поверхи, курник, 2 „брудери“, 4-кімнат. хата і всеї імпрувмент. Ціна \$4,300. Пишіть по листу. 82-3,5
MICHAEL GELLNER, RINGOES, N. J.

ХРОПІВНИ ПЕДУГІ КРОВІ
І ШКІРІ, жолаудка, нирок, моче-вого міхура, загальне ослаблення, пухлякості, жовтух.
ЛІЧЕННЯ ГЕМОРОІДІВ НА БАЖАННЯ Х-РАУ
Поради Даром.
Екзамінація і Балянція Крові \$2.00.
ЛІЧІМО РОЗШИРЕНІ ЖИЛИ
Гонорар приступний
Dr. BURTON DAVIS
415 LEXINGTON AVENUE,
Cor. 43rd St., Fourth Floor,
NEW YORK CITY.
ГОДИНИ ЛІЧІВ: від 9 раню до 7:30
вечером. В четвер від 9 до 4.
Неділями і святами від 10 до 1.

ДОСТУПНІ В КОЖДІЙ ГОДИНІ

Нема потреби зважати на годину, бо наші послуги є доступні негайно в кожній порі дня чи ночі, бо ніхто не може перед-бачити, коли йому випаде якась пекуча потреба.

Пам'ятайте також, що наші послуги є доступні для кожного в такій мірі, як і доступність щодо часу.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON
FUNERAL DIRECTORS
77 Morris St., Jersey City 34 E. 25th St., Bayonne
Phone: Bergen 4-5989 Phone: Bayonne 3-0540

ТАРЗАН, ч. 278. План, який не вдавсь.

NIGHT CAME AND PASSED. AGAIN TOMMY FACED THE CRITICAL PROBLEM OF FOOD. AN IDEA! — HE'D TAKE THE CUBS OUT TO HUNT!

SOON THE LIONS FLUSHED A SMALL WILD PIG. THEY POUNCED ON IT, FOUGHT OVER IT, AND DEVoured IT.

AGAIN THEY MADE A KILL. WHEN TOMMY TRIED TO CLAIM HIS SHARE THE CUBS DROVE HIM AWAY.

AFTER THEY HAD EATEN THEIR FILL, THEY HUNTED NO MORE. AND AGAIN TOMMY WAS HAUNTED BY THE GRIM SPECTRE OF STARVATION.

Ніч прийшла і пішла. Том знов зустрівся віч на віч з питаням, як прокормити себе і львину? Тут йому прийшла думка:

Взяти львинят з собою на полювання. Скоро львинята потрапили на дикого пацюка, вбили його і пожерли.

Але коли Том хотів підійти до них і собі увірвати кусок мяса, львинята відігнали його від своєї добычі.

Наївшись добре львинята не хотіли далі полювати. Вони полягали на землі і спочивали. А перед Томом знов сто-яло голодування.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛЯДЕЛЬФІЮ І ОКОЛИЦІ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ
cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.
Tel. Market 1320
ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

ЦІЛИЙ ПОХОРОН з ценою препар-туню, двома автом., караваном, бал-самуванням, виш-няним Похоронного Дому і т. д. \$295.00

Все, чого треба, з вишном оди-на й належностей за церквою відправу й шпінтар.
S. KANAI KAIN
433 State St., Perth Amboy, N. J.

МИРОН ЛІТВИН І СИН
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Обслуга шпир і чечня
Main Office:
363 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.,
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 4-5347
Branch office (Phila):
969 SOUTH BROAD STREET,
TRENTON, N. J.
Phone: Trenton 8588

ІВАН БУНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
займає послугами по ціні так-нишній як \$150
Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th St., NEW YORK CITY.
Dignified funerals at low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
ЗАНІМАЄСЯ ПОХОРОНАМИ В БРОУК, БРООКЛІН, NEW YORK І ОКОЛИЦІ
129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.
Tel: Orchard 4-2588
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel: Melrose 5-6577

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОД-НОГО СОЮЗУ, А ТИМ-САМИМ СТАВАЙТЕ СПІВ-ВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛ-ОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЙ ОРГАНІЗАЦІ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХА-ТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.